

บทที่ 4

ประเพณีและวัฒนธรรม

วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น

“ประเพณีและวัฒนธรรม”

ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบลคลองหอยโข่ง ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ประเพณีวัฒนธรรมที่จัดขึ้นตามเทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิต และ ประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการละเล่นพื้นเมืองต่างๆ สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนต่างๆของตำบล คลองหอยโข่งที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มี ความขัดแย้งกัน

ประเพณี วัฒนธรรม นำท้องถิ่น
เมืองศิลป์ถิ่นนี้ มีความหมาย
วัฒนธรรม นำมา สาธยาย
ไม่ให้อาย คนต่างถิ่น ดูหมิ่นเอา
ประเพณี วัฒนธรรม ผสมผสาน
อิสลาม ไทยจีน ไม่แยกเบงหา
นี่คือราก วัฒนธรรม บ้านของเรา
คือเทือกแถว เหล่ากอ ก่อตั้งมา
วัฒนธรรม พื้นบ้านประสานศิลป์
เมืองศิลป์ถิ่นนี้ สมมาตร ปราศณา
ประเพณี วัฒนธรรม ที่มีมา
จ่านำพา ให้ประชา อยู่ดีเอ๋ย..

1. ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าประชาชนในตำบลคลองหอยโข่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีเพียง หมู่ที่ 6 บ้านเก่าร้างและหมู่ที่ 7 บ้านควนกบที่นับถือศาสนาอิสลาม ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ จึงเกี่ยวข้องกับ พุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

ศาสนพิธี หมายถึงพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ อันเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเนื่องด้วยวิถีชีวิตของประชาชนหรือพิธีกรรม อันเป็นงานส่วนรวมในท้องถิ่น เช่น

1.1 ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ

มีรากฐานมาจากความเชื่อในศาสนา ดังนั้นพุทธศาสนิกชนจึงได้มีการปฏิบัติตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น

1.1.1 วันพระ เป็นวันสำคัญของทางศาสนาวันหนึ่ง ซึ่งตรงกับวันที่ขึ้น 8 ค่ำ, 15 ค่ำ และวันแรม 8 ค่ำ, 15 ค่ำของทุกเดือน จะมีการทำบุญฟังเทศน์ที่วัดจะมี 4 วันใน 1 เดือน ตามวันขึ้น – แรมของทุกเดือน ที่กล่าวแล้ว เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญกุศล ชำระ ร่างกาย จิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ อุทิศส่วนกุศล

ให้บรรพบุรุษ และเจ้ากรรมนายเวรของตน จิตใจ จะได้สดชื่น แจ่มใส ปราศจากความทุกข์ หรือให้ลดความทุกข์ กิเลส เศร้าหมองลง เพราะมีความเชื่อจากเรื่องของกฎแห่งกรรมนั่นเอง

1.1.2 วันมาฆบูชา ตรงกับวันเพ็ญ เดือน 3 เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนพร้อมใจกันทำบุญเพื่อระลึกถึงสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันนี้เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ นับว่าเป็นวันที่พระพุทธศาสนาได้วางรากฐานมั่นคง เรียกวันดังกล่าวว่า “จาตุรงคสันนิบาต” หรือเป็นวันที่พระพุทธเจ้าปลงสังขาร ซึ่งประกอบด้วย องค์ 4 คือ

1) พระภิกษุจำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เวฬุวัน กรุงราชคฤห์ โดยมีได้นัดหมายแต่อย่างใด

2) พระภิกษุเหล่านี้ล้วนเป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น

3) พระภิกษุเหล่านี้เป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ทั้งสิ้น

4) ในวันนั้น เป็นวันเพ็ญพระจันทร์เต็มดวง หรือเสวยมาฆะฤกษ์ ในวันนี้พุทธศาสนิกชนจะทำบุญตักบาตร ไปวัด ฟังเทศน์ สวดมนต์ และเลี้ยงพระ กลางคืนมีการเวียนเทียน

1.1.3 วันวิสาขบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เป็นวันที่มีความสำคัญวันหนึ่งของพระพุทธเจ้า เพราะมีเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า 3 ประการ คือ เป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ในวันนี้ชาวพุทธได้มีการทำบุญถวายอาหารรับศีล ฟังธรรม รักษาศีลอุโบสถ ตอนกลางคืนมีการเวียนเทียน

1.1.4 วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 วันนี้มี ปรากฏการณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) เป็นวันที่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในโลก

2) เป็นวันแรกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา “ธรรมจักรกัปปวัตนสูตร” แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5

3) เป็นวันแรกที่พระอริยสงฆ์สาวกองค์แรก บังเกิดขึ้นในโลก พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้รับเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในประเทศไทยเริ่มมีวันอาสาฬหบูชา ตั้งแต่ พ.ศ. 2501 โดยคณะสังฆมนตรีได้กำหนดขึ้น สำหรับวันนี้เรียกอีกอย่างว่า “วันธรรมจักร” พุทธศาสนิกชน ได้มี การทำบุญตักบาตร รับศีล ฟังเทศน์ เวียนเทียน เช่นเดียวกับวันมาฆบูชา วิสาขบูชา

1.1.5 วันเข้าพรรษา ตรงกันวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งพระสงฆ์จะต้อง อยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน กำหนดตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 รวมเวลา 3 เดือนเต็ม

ในระยะเข้าพรรษา พุทธศาสนิกชนที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ตาม พุทธบัญญัติ นิยมบวชพระส่วนผู้ที่อายุยังไม่ครบบวชผู้ปกครองจะนำไปฝากพระ โดยบวชเณรบ้าง เป็นลูกศิษย์วัดบ้าง พุทธศาสนิกชนอื่นๆ นิยมตักบาตรหรือไปทำบุญที่วัด รับอุโบสถศีล ฟังธรรม ปัจจุบันนี้ยังเพิ่มกิจกรรมบางประการ เช่น งดดื่มเหล้า หรือของเสพติดให้โทษ นับว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างยิ่ง

1.1.6 วันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 หมายถึงการออก จากการอยู่ประจำในฤดูฝน หลังจากที่พระภิกษุอยู่จำพรรษาตลอดเวลา 3 เดือนแล้ว วันรุ่งขึ้นก็จะจาริกไปที่อื่นได้ สำหรับวันนี้พระสงฆ์ต้องแรมคืนอยู่ในวัดที่จำพรรษาเพื่อให้ครบ 3 เดือนเต็ม และทำปวารณาเสียก่อน ฉะนั้นอาจเรียกวันออกพรรษาว่า “วันปวารณา” ก็ได้

1.1.7 ประเพณีการบวช การบวชเป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่มีมาแต่โบราณกาลชาวพุทธจะนิยมให้ลูกชายที่มีอายุครบ 20 ปีได้บวช บิดามารดามักจะให้ลูกชายได้บวชก่อนแต่งงาน เพราะคนที่บวชแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นคนสุก หมายถึง เป็นคนที่ผ่านการบวช ได้รับการฝึกจิตใจให้เป็นคนดีมาแล้ว ผู้ที่บวชจะต้องจัดดอกไม้

รูปเทียน ไปฝากตัวเป็นนาคที่มาอยู่รวมกันที่วัดผู้ที่เรียนเก่งจะนั่งหัวแถว เรียกว่า “ท้ายตรุด” ก่อนถึงวันบวชจะทำพิธีโกนผมนาคโดยพระภิกษุก่อนแล้วจึงเป็นญาติ ผู้ใหญ่ และญาติสนิทมิตรสหาย โกนผมแล้วนาคจะนุ่งผ้าทอสีสดใส ห้อยชายคาดเข็มขัด นาคห่มผ้า พาดเฉียงสีก่อนนวล สวมมงคลด้ายดิบ แล้วทำพิธีทำขวัญนาคเพื่อสั่งสอนให้นาครู้คุณบิดามารดาและให้ตระหนักว่าการเกิดเป็นมนุษย์แล้วได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนานั้นเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ พอถึงวันบวชจะมีการแห่ นาคเวียนขวารอบอุโบสถ 3 รอบ โดยเจ้านาคจะขี่คอผู้ที่ศรัทธา มือถือพนมเทียน มีสัปทนกันแดด พร้อมด้วยเครื่องอัฐบริขาร (ด้าย เข็ม ธรรมกรก สบง จีวร สังฆาฏิ บาตร) และเครื่องอติเรกลาภ (เสื้อ หมอน มุ้ง กาน้ำ ร่ม เป็นต้น) โดยมีญาติมิตรถือเดินตาม เมื่อแห่ นาคเสร็จแล้วเจ้านาค เข้าอุโบสถจุดธูป เทียน บูชาพระประธาน บิดามารดา มอบไตรครองให้เจ้านาคถวายอุปัชฌาย์ ถวายดอกไม้ รูปเทียน (กรวยอุปัชฌาย์) พร้อมทั้งถวายพระคู่สวด คือ พระกรรมวาจาจารย์ และ พระอนุสาวนาจารย์ ท่านละ 3 กรวย แล้วนาคมีการพระสงฆ์ที่นิมนต์มาร่วมพิธี (พระนั่งหัตถบาตร) กล่าวคือ พระอุปัชฌาย์บวชให้ ภายใต้ การควบคุมของชุมชนสงฆ์โดยเจ้านาคนำผ้าไตรจีวร มาขอบรรพชาเป็นสามเณรก่อน จากนั้นก็กล่าวอุปสมบท พระอุปัชฌาย์ให้อวาทแล้วมอบผ้าไตรให้ผลัดเปลี่ยนผ้าแล้วเจ้านาคขอไตรสรณคมน์ ขอสมาทานศีล 10 จากพระกรรมวาจาจารย์ พระอุปัชฌาย์คล้องบาตร ชี้แจงว่า นี่คือบาตร นี่คือสบง นี่คือจีวร พระคู่สวดประกาศแก่สงฆ์ว่า บัดนี้มีผู้มาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา แล้วสั่งสอนให้ตอบความจริงเป็นข้อๆ เรียกว่า “ขานนาค” เมื่อครบถ้วนแล้วก็ให้ “นิสสัย” แล้ว “สวดยัตติจตุกรรม” (สวดยัตติ) เมื่อสวดยัตติจบแล้วจะบอกอนุศาสน์ (ข้อที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ) เป็นอันเสร็จพิธีการบวชญาติโยมกรวดน้ำ บางครั้งจะมีการฉลองพระบวชใหม่

ผู้ที่ผ่านการบวชแล้วจะได้รับการยกย่องจากสังคมว่า เณร หลวง หลวงพี่ หลวงน้า เป็นต้น ส่วนผู้ที่มิครอบครั้วแล้วเมื่อมาบวชจะเรียกว่า “บวชหลวงพ่อ” นอกจากนี้ยังมีการบวชพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ การบวชอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย เรียกว่า “บวชหน้าไฟ”

ประเพณีการบวช นิยมบวชกันในช่วงก่อนเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อจะได้จำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน นอกจากนี้ยังมีการบวชนอกเหนือจากเทศกาลเข้าพรรษาในช่วงสั้นๆ เช่น 3 วัน หรือ 7 วัน เป็นต้น

1.2 ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

1.2.1 ประเพณีการเข้าสู่หนัด การเข้าสู่หนัด (มาโชะยาวิ) คำว่า สุหนัด ภาษาอาหรับว่า สุนนะฮ์ แปลว่า แบบอย่างหรือแนวทางหมายความว่า เป็นการปฏิบัติตามบีที่ใดเคยทำมาคำว่า มาโชะยาวิ เป็นภาษามลายู (มาโชะ แปลว่า เข้า ยาวิ เป็นคำที่ใช้เรียก ชาวอิสลามที่อยู่แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนรวม) หมายถึงเข้าอิสลาม หรือพิธีชลิบหนังปลายอวัยวะเพศชาย การเข้าสู่หนัดชายมักจะทำการเข้าสู่หนัดในระหว่างอายุ 1 ขวบ ถึงอายุ 15 ขวบ หญิงจะเข้าสู่หนัดตั้งแต่คลอดใหม่ ๆ จนอายุไม่เกิน 2 ขวบ พิธีเข้าสู่หนัดหญิงนั้น หมอตำแยจะเอาสแตงค์แดงมีรู วางรูสแตงค์ตรงปลายกลีบเนื้อซึ่งอยู่ระหว่างอวัยวะเพศของทารกหญิง แล้วใช้มีดคมๆ หรือปลายเข็มสะกิดปลายเนื้อส่วนนั้นให้เลือดออกมาขนาดแมลงวันตัวหนึ่งกินอิม เป็นอันเสร็จพิธีส่วนการเข้าสู่หนัดชายนั้น ผู้ทำพิธีชลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศเรียกว่า โตมูเต็ง บางราย จะจัดงานและมีขบวนแห่ใหญ่โต เชิญแขกหรือให้มากินเหนียว (มาแกบูโละ) หรือบางรายจัดให้มีการแสดงมหรสพ เช่น มะโย่ง ลิเกฮูลูให้ชมด้วย

1.2.2 ประเพณีการถือศีลอด การถือศีลอด (ศีล – อด) หรือปอชา ซึ่งเป็นการงดเว้นการระงับยับยั้ง การครองตน เป็นการงดเว้นบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมเพศ การรักษาอวัยวะทุกส่วนให้พ้นจากการกระทำชั่ว โดยเมื่อถึงช่วงที่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดตรังเรียกว่า เดือนบวช เริ่มจากวันที่ 1 หรือ 2 เดือนที่ 9 (รอมฎอน) แต่ไม่เป็นการกำหนดตายตัว โดยถือเอาการขึ้นต้นเดือนทางจันทรคติที่มองเห็นดวงจันทร์ด้วยตาเปล่าเป็นหลัก และถือเป็นการประเพณีของมุสลิมทั่วไป เมื่อเห็นดวงจันทร์ทางทิศตะวันตกก็ให้ถือว่าเริ่มต้นเดือนใหม่ มุสลิมจะเริ่มถือศีลอด โดยตั้งเจตนาวางจะปฏิบัติตนถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเพื่ออัลเลาะห์ อดอาหารเครื่องดื่ม

งดการเสพทุกชนิดตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนกระทั่งพระอาทิตย์ตก เป็นเวลา 29 – 30 วัน ซึ่งเป็นความศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะปฏิบัติตนเพื่ออัลเลาะห์ และละศีลอดเมื่อถึงเวลา (ดวงอาทิตย์ตกดิน) เรียกว่า แก้วบวช กินอาหารได้ ผู้ถือศีลอดส่วนใหญ่จะนำอาหารที่จะแก้วบวชไปที่

มัสยิด หรือสถานที่ประกอบพิธีละหมาด แก้วบวชรับประทานอาหารด้วยกัน โดยปกติขณะถือศีลอดนั้น ทั้งกลางวันและกลางคืนจะทำการละหมาดปกติ 5 เวลา และละหมาดสุนัตในเวลากลางคืน อ่านคัมภีร์อัลกุรอานบ่อยๆ การถือศีลอดชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่จะปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกัน ได้เสริมสร้างความ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักสามัคคีในหมู่มุสลิมด้วยกันอย่างแน่นแฟ้น

1.2.3 ประเพณีฮารีรายอ ประเพณีฮารีรายอ เทศกาลฮารีรายอมืออยู่ 2 วันคือ

- **วันฮารีรายอ** หรือวันอิฎิ้ลฟิตรี เป็นวันรื่นเริง เนื่องจากสิ้นสุดการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิม ตรงกับวันที่หนึ่งของเดือนเซาวาล ซึ่งเป็นเดือนที่สิบทางจันทรคติ การปฏิบัติของชาวอิสลามในวันรายอจะบริจาคทานเรียกว่า ซากัดฟิตเราะห์ (การบริจาคข้าวสาร) มีการบริจาคทานแก่ คนแก่หรือคนยากจน บางทีจึงเรียกว่า วันรายอฟิตเราะห์ หลังจากนั้นจะไปละหมาดที่มัสยิด จากนั้นจะมีการขอขมาจากเพื่อน มีการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องที่อยู่ไกลและไกลออกไป มีการเลี้ยงอาหารด้วย

- **วันฮารีรายอฮัจญ์** หรือวันรายอออิฎิ้ลอฎฮา คำว่า อฎฮา แปลว่า การเชือดพลี เป็นการเชือดสัตว์เพื่อเป็นอาหารแก่ประชาชนและคนยากจน อิดิลอฎฮา จึงหมายถึงวันรื่นเริงเนื่องในวันเชือดสัตว์พลี ตรงกับวันที่สิบของเดือนซุลฮิจญะ เป็นเวลาเดียวกับการประกอบพิธีฮัจญ์ ที่เมืองเมกกะของชาวอิสลามทั่วโลก ชาวไทยอิสลามจึงนิยมเรียกวันตรุษนี้ว่า วันอีดิ้ใหญ่

การปฏิบัติจะมีการละหมาดร่วมกันและเชือดสัตว์เช่น วัว แพะ แกะ แล้วแจกจ่ายเนื้อสัตว์เหล่านั้นแก่ คนยากจน การเชือดสัตว์พลีนี้เรียกว่า กรูบาน การปฏิบัติในวันนี้ คือ

1. อาบน้ำสุหนัต ทั้งชายและหญิง และเด็กที่สามารถไปละหมาดได้ เวลาที่ดีที่สุดคือหลังจาก แสงอรุณขึ้นของวันฮารีรายอ

2. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดสวยงาม

3. บริจาคซะกาดฟิตเราะห์ก่อนละหมาด อิฎิ้ลฟิตรี

4. ให้ทุกคนไปละหมาดรวมกันกลางแจ้งหรือที่มัสยิด และฟังการบรรยายธรรมหลังละหมาด

5. การกล่าวสรรเสริญอัลเลาะห์

6. การทำกรูบาน ถ้ามีความสามารถด้านการเงิน

7. เยี่ยมเยียน พ่อแม่ ญาติ และครูอาจารย์ เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์กับขอรักซึ่งกันและกันในความผิดพลาด ที่อาจเกิดขึ้นทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว

2. ประเพณีและวัฒนธรรมที่จัดขึ้นตามเทศกาล

2.1 ประเพณีชักพระ

ประเพณีชักพระหรือลากพระ คือประเพณีอย่างหนึ่งของชาวลองหอยโข่งที่มีการลากเรือพระที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแห่ออกไปจากวัดไปตามที่นัดหมายชุมนุมกันที่สนามหน้าที่ว่าการอำเภอคลองหอยโข่ง ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จะมีการประกวดเรือพระจนกลายเป็นงานประจำปีของอำเภอ

2.1.1 ความเป็นมา

สันนิษฐานกันว่า ประเพณีลากพระเกิดขึ้นในประเทศอินเดียตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ นิยมเอาเทวรูปออกแห่แหนในโอกาสต่างๆ เช่น การแห่เทวรูปพระอิศวร ต่อมาพุทธมหายาน ได้นำเอาประเพณีของศาสนาพราหมณ์ นั้นมาดัดแปลงให้ตรงกับคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ซึ่งมีว่าเมื่อพระพุทธรูปองค์ทรงกระทำ

ยมกปฏิหารีย์ปราบพวกเดียรถีย์ ณ ปามะม่วง กรุงสวดี เสรีจันก็เป็นฤคพรชาพอดี จึงทรงตัดสินพระทัยไปจำพรรษา ณ ดาวดึงส์ ด้วยมีพระประสงค์จะแสดงธรรมโปรดพุทธมารดา ซึ่งขณะนั้นทรงจุติเป็นพระมหามายาเทพสถิตอยู่ ณ ดุสิตเทพพิภพตลอดพรรษา พระพุทธองค์ทรงประกาศพระคุณของมารดาแก่เทวสมาคม และแสดงพระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์ โปรดพระพุทธมารดาจนพระมหามายาเทพและเทพยดา ในเทวสมาคมบรรลุมรรคผลโดยทั่วกัน ครั้นถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 อันเป็นวันสุดท้ายของพรรษา พระพุทธองค์ก็ทรงมีประสงค์ ที่จะเสด็จกลับมนุษยโลก ทางบันไดทิพย์ที่พระอินทร์นิมิตถวาย บันไดนี้ประกอบไปด้วยบันไดทอง บันไดเงิน บันไดแก้ว บันไดทองนั้นสำหรับเทพยดามาส่งเสด็จอยู่เบื้องขวาพระพุทธองค์ บันไดเงินสำหรับพรหมมาส่งเสด็จอยู่เบื้องซ้ายของพระพุทธองค์ และบันไดแก้วสำหรับพระพุทธองค์อยู่ตรงกลาง

ในการเสด็จกลับมายังเมืองมนุษย์ครั้งนี้ นำความปลาบปลื้มใจมาสู่ชาวเมืองเป็นอันมาก ประชาชนทราบกำหนดการเสด็จกลับของพระพุทธองค์จากพระโมคคัลลาน ต่างก็ไปรอรับเสด็จอยู่ ณ นครสังกัสสะมากมาย พระพุทธองค์เสด็จมาถึงนครสังกัสสะ ในเช้าตรู่ของวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 อันเป็นวัน ออกพรรษา พุทธบริษัทที่รอรับเสด็จอยู่เนืองแน่นนั้นล้วนเตรียมภัตตาหารไปถวายด้วย แต่เนื่องจากพุทธบริษัทที่รอรับเสด็จมีมากจึงไม่สามารถเข้าไปถวายภัตตาหารถึงพระพุทธองค์ได้ทั่วทุกคนจึงเอาภัตตาหารห่อไปไม้ส่งต่อกันไปเข้าไปถวาย ส่วนคนที่อยู่ไกลกันไปมากๆ จะส่งกันก็ไม่ทันใจ จึงใช้วิธีห่อภัตตาหารด้วยใบไม้โยนไปบ้าง ปาไปบ้าง โดยถือว่าเป็นการถวายที่ตั้งใจด้วยความบริสุทธิ์เหตุนี้จึงเกิดประเพณี “ห่อต้ม” ขึ้นและน่าจะเป็นเหตุให้เกิดประเพณี “การชดต้ม” ด้วยเหตุนี้จึงมีประเพณีนำต้มไปทำบุญที่วัดในลากพระสืบมา

เพื่อเป็นการแสดงความปิตินดีที่พระพุทธองค์เสด็จกลับจากดาวดึงส์ ชาวเมืองจึงอันเชิญพระพุทธองค์ซึ่งประทับอยู่บนบุษบก (เรือพระ) ที่เตรียมไว้แล้วแห่แหนกันไปที่ประทับของพระองค์ จึงถือเอาเหตุการณ์ตอนนั้นมาเป็นประเพณีชักพระหรือลากพระมาจนบัดนี้

2.1.2 การทำเรือพระ

การสร้างบุษบก หรือ เรือพระ บางแห่งเรียกว่า “นมพระ” (มาจากคำว่าพนมพระ) ในสมัยก่อนนิยมสร้างบนฐานไม้บนไม้สี่เหลี่ยมขนาดใหญ่สองท่อนรองรับข้างล่าง เพื่อลากบุษบกไปได้สะดวก ไม้สองท่อนนี้สมมุติเป็นพยานาคทางด้านหัว และท้ายงอนคล้ายหัวและท้ายเรือ ข้างหน้าบางครั้งแกะสลักเป็นรูปหัวเรือหรือรูปหัวนาคข้างล่างเป็นรูปหางนาคอาจประดับด้วยกระจกสีต่างๆ กลางลำตัวนาคทำเป็นร้านสูงราว 1.50 เมตรสำหรับวางบุษบกประดิษฐานพระพุทธรูปรอบๆ เรือพระมีการประดับประดาด้วยธงสามเหลี่ยมขนาดใหญ่ ด้านละ 3 ผืน ใช้ผ้าแพรสีประดับ มีกิ่งไม้ ใบไม้สวยๆ มาประดับมีธงราวธงยืนห้อยระยียงระยง และอาจมีเครื่องประดับอื่นอีกมากมาย ด้านหลังบุษบกก็ตั้งธรรมาสน์หรือเก้าอี้สำหรับพระสงฆ์กำกับ ส่วนรอบๆ ฐานนั้นใช้ไม้ไผ่สานเป็นผนังมีการทำลวดลายระบายสีอย่างสวยงาม ช่างๆ บุษบกจะมีกลอง ตะโพน ระฆัง หรือฆ้องไว้ตีประโคมเวลาลากพระ ที่ด้านหน้าของนาคทั้งสองมีเชือกใหญ่พอกำรอบ ยาวประมาณ 20 – 30 เมตรผูกอยู่ข้างละเส้น เชือกนี้ใช้สำหรับให้ชาวบ้านลากเรือพระ

ส่วนเรือพระในปัจจุบันนี้ ได้พัฒนาไปมากโดยใช้รูปแบบการทำเรือพระแบบเดิม แต่ใส่ล้อรถยนต์ประกอบเข้าไปเพื่อให้สะดวกในการชักลากและพัฒนาจนถึงขั้นนำรถยนต์ มาตกแต่งเป็นเรือพระและใช้โฟมแกะสลักเป็นกนกกลวลายไทยระบายสีอย่างสวยงามกว่าแต่ก่อนมาก แต่ก็เป็นการสิ้นเปลืองเพราะต้องทำใหม่ทุกปี ผิดกับเมื่อก่อนที่ทำหัวพยานาคและกนกกลวลายด้วยไม้ ทำแล้วใช้ได้ตลอดไปทุกปี

2.1.3 การลากพระ

ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจัดเตรียมอาหารสำหรับถวายพระ ขนมหักเป็นและขาดไม่ได้ คือ ข้าวต้มใบกระพ้อ ซึ่งทำเป็นรูปสามเหลี่ยมรีๆ พวกกันไปทำบุญออกพรรษาที่วัด แล้วอันเชิญพระพุทธรูปมาสงฆ์ น้ำประพรมด้วยเครื่องหอม และอาจมีพิธีสงฆ์เพื่อสมโภช ในตอนกลางคืนมีการเทศนาเรื่องเกี่ยวกับการเสด็จ สู่ ดาวดึงส์ จนกระทั่งถึงการเสด็จกลับมายังโลกของพระพุทธรองค์ ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจะไปทำบุญที่ วัดในตอนเช้า เมื่อพระฉันข้าวแล้วก็เริ่มมีการลากพระขึ้น เรือพระผ่านไปตามใดเราจะได้ยินเสียง โห่ร้องกระเช้า เย้าแห่กันอย่างสนุกสนานโดยเฉพาะที่นัดหมายรวมเรือพระ หน้าที่ว่าการอำเภอคลองหอยโข่งจะมีการประกวด เรือพระ มีการทำบุญทอดผ้าป่า มีมหรสพท้องถิ่นหรือการเล่นอื่นๆ มากมาย

ประเพณีลากพระเป็นประเพณีอันดีงามของอำเภอคลองหอยโข่งที่พุทธศาสนิกชนสมควรจะ ช่วยกันฟื้นฟูรักษาเอาไว้ให้ยั่งยืนต่อไปเพราะนอกจากได้บุญกุศลแล้ว ยังเป็นประเพณีที่สนุกสนาน แสดงออกถึง ความสามัคคี ความรัก ความร่วมมือ ร่วมใจกัน อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบเพราะการที่คนหนุ่ม นามารวมตัวกันและทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกันด้วยแรงศรัทธานั้นจะก่อให้เกิดความรักความผูกพันมั่นคง และยาวนาน

2.2 ประเพณีวันสารทเดือนสิบ

วันสารทเดือนสิบ มักเรียกว่า วันชิงเปรต จัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศ ส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับไปแล้ว ทั้งนี้มาจากความเชื่อที่ว่าในช่วงสุดท้ายของเดือนสิบ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว และคนบาปทั้งหลายจะถูกปล่อยจากสวรรค์ นรก มาพบญาติในเมืองมนุษย์เพื่อไม่ให้ผีปู่ ย่า ตา ยาย และวงศ์ คณาผีทั้งปวงอดอยาก จึงต้องนำอาหารคาวหวานบริจาคตานนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ตาม ความเชื่อของชาวบ้าน

2.2.1 ความเป็นมาของประเพณีวันสารท

ในศาสนาพราหมณ์ มีประเพณีอย่างหนึ่งเรียกว่า “เปรตพลี” เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อทำบุญ อุทิศแก่ผู้ตาย ประเพณีนี้เกิดมาก่อนพุทธกาล ครั้นถึงสมัยพุทธกาล พระพุทธรองค์พิจารณาเห็นว่า ประเพณี ดังกล่าวมีคุณค่าควรแก่การรักษาไว้จึงทรงอนุญาตให้อุบาสกอุบาสิกากระทำต่อไป การกำหนดเวลาทำบุญ วันสารท จะทำในเดือน 10 กำหนดทำ 2 ครั้ง คือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 โดยเชื่อ ว่าในวันแรม 1 ค่ำ เป็นวันที่ยมบาลปล่อยให้เปรตชนขึ้นมาเยี่ยมลูกหลานก็จะทำบุญเลี้ยงต้อนรับครั้งหนึ่ง เมื่อถึง วันแรม 15 ค่ำ ก็ถือเป็นวันที่เปรตชนหรือ ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องกลับยมโลกลูกหลานก็จะทำบุญเลี้ยงส่งอีกครั้งหนึ่ง พร้อมสิ่งของต่างๆ ที่จะนำติดตัวไปด้วย

2.2.2 การเตรียมข้าวของในวันทำบุญ

ก่อนวันทำบุญ 2 – 3 วัน ชาวบ้านก็เตรียมทำขนมกันอย่างตั้งอกตั้งใจ เพราะนอกจากจะเอาไป วัดแล้ว ยังเอาเป็นของฝากติดไม้ติดมือไปเยี่ยมเยียนคนเฒ่าคนแก่ที่มีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของตน คล้าย กับการนัดหมายว่า ถึงเดือน 10 คนเฒ่าคนแก่จะได้พบลูกหลานพร้อมหน้าพร้อมตากันในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ขนม และข้าวของที่จัดเตรียมมี ดังต่อไปนี้

1. ลา มีความหมายว่า ลาใช้แทนเสื้อผ้า หรืออาจจะให้เปรตกิน เพราะลาเป็นเส้นเล็กๆ เนื่องจากเปรตมีปากเท่ารูเข็ม จึงสามารถกินลาได้
2. พองหรือข้าวพอง มีความหมายว่า เป็นเครื่องประดับ เพราะจะผสมสี ต่างๆ ลงไปด้วย

3. ขนมหะรุ ใช้แทนเงิน หรือสตางค์ที่มีอยู่ในสมัยก่อน
4. ขนมห้า ทำเป็นแผ่นกลมๆ ไม่มีรู มีความหมายว่า เงินเหรียญ
5. ขนมเทียน บางแห่งอาจจะสอดไส้ด้วย ใช้แทนหมอนหนุน

นอกจากขนมเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นหัวใจของวันชิงเปรตแล้วก็มีข้าวสาร หอม กระเทียม พริก เกลือ กะปิ น้ำตาล ปลาเค็ม กล้วย อ้อย มะพร้าว ไข่ เข้ม ด้าย ถ้วยขาม ฐูป เทียน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน เพื่อนำลงไปจัดในสำหรับ ซึ่งทางปักษ์ใต้เรียกว่า “หมรับ” การจัดหมรับเดิมจะใช้กระเฌอ กะละมัง ถาด โดยเอาขนมและสิ่งของอื่นๆ วางซ้อนกันอาจทำเป็นรูปเจดีย์ยอดแหลม หรือรูปอื่น แล้วแต่ความสามารถและฐานะของผู้จัด

2.2.3 การไปทำบุญที่วัด

เมื่อเตรียมข้าวของเรียบร้อยแล้วก็จะพาไปรวมที่วัดจัดอาหารถวายพระแล้ว ก็จะนำหมรับมารวมกันที่ “ร้านเปรต” ซึ่งสร้างสูงพอสมควร โดยมีสายสิญจน์วางรอบต่อไปถึงพระสงฆ์ เพื่อแผ่ส่วนกุศลไปยังผู้ล่วงลับไปแล้วชาวบ้านจะกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปยังบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อเสร็จพิธีเก็บสายสิญจน์เรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็จะไปแย่งขนมที่วางไว้ที่ร้านเปรต เรียกว่า “ชิงเปรต” มีความเชื่อว่าการกินอาหาร และขนมที่ใช้ในพิธีชิงเปรตแล้วนั้นจะได้กุศลแรงเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวอย่างยิ่ง หากนำขนมเทียนไปหวานในนาจะทำให้ต้นข้าวอุดมสมบูรณ์ ให้ผลผลิตมาก นำไปติดตามต้นไม้จะให้ผลตก

นอกจากการทำพิธีในวัดแล้วชาวบ้านยังมีความเชื่อว่าเปรตบางจำพวกมีบาปหนาเข้าวัดไม่ได้ จึงนำข้าวของส่วนหนึ่งไปตั้งเปรตกันนอกวัดอีกครั้งหนึ่ง

ประเพณีชิงเปรตนี้ชาวคลองหอยโข่งถือปฏิบัติมาแต่โบราณเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง ลูกหลานที่ไปทำมาหากินอยู่ท้องถิ่นอื่น เมื่อถึงกำหนดชิงเปรตเดือน 10 ก็มักจะมาร่วมพิธีกับญาติทางบ้าน นับว่าเป็นการช่วยเสริมความผูกพันระหว่างครอบครัว และญาติพี่น้อง ทั้งยังเป็นการระลึกถึงบุญคุณและคุณงามความดีของบุพการีของตน แม้ว่าจะล่วงลับไปแล้วก็ตาม จึงถือเป็นเรื่องที่ควรช่วยกันรักษาให้คงไว้สืบไป

2.3 ประเพณีสงกรานต์

เป็นการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณนิยมจัดงานกันในวันที่ 13 เมษายน ซึ่งเรียกว่า “วันมหาสงกรานต์” ในวันนี้จะทำบุญตักบาตร ปล่อยนก ปล่อยปลา สรงน้ำพระ สระหัวคนเฒ่าคนแก่ แต่เดิมจะให้เป็น “เบญจา” ประดับด้วยลายแทงหยวกไต้ยอดเบญจาจะมีหัวพญานาคพ่นน้ำเป็นฝอยฝนตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บุตรหลานจะนำน้ำปรุงด้วย น้ำหอมโรยด้วยกลีบดอกไม้หอมต่างๆ เพื่อใช้สระหัวและอาบน้ำคนเฒ่าคนแก่ เมื่อเสร็จพิธีก็พลัดผ้าใหม่ให้ท่าน แล้วท่านก็จะให้ศีลให้พรเป็นสิริมงคลแก่บุตรหลานผู้เข้าร่วมแสดงความกตัญญู นอกจากนั้นบุตรหลานก็เล่นสงกรานต์กันตามปกติระหว่างคนวัยเดียวกันและต่างวัย โดยไม่ถือโทษโกรธเคืองกัน แต่ปัจจุบันนี้อำเภอลองหอยโข่งได้จัดงานรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นวันกตัญญูให้ผิดไปจากรูปแบบเดิมนั้นคือนั่งตั่งแล้วมีการรดน้ำแบบภาคกลาง ทำให้พิธีแบบดั้งเดิมขาดการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังและกำลังจะเลือนหายไปที่สุดในที่สุด ทางอำเภอและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องน่าจะมีการทบทวนก่อนที่จะต้องสูญเสียของดีไป

2.4 ประเพณีทำบุญวันว่างเดือนห้า

เป็นประเพณีอีกอย่างหนึ่งของอำเภอลองหอยโข่ง ที่จัดในเดือนห้า แต่ละหมู่บ้านจะกำหนดเอาวันข้างขึ้นข้างแรมตรงกันทุกปี แต่ละหมู่บ้านจัดไม่ตรงกันซึ่งก่อนจะถึงวันนัดหมายทำบุญวันว่างลูกหลานจะไปทำความสะอาดป่าช้า หรือที่บึงเก็บกระดูกของบรรพบุรุษ พอถึงวันทำบุญวันว่างก็นำอาหารหวานคาวและขนมจีบ

มาทำบุญที่วัดหรือที่ป่าช้า เพื่อทำพิธีทางศาสนา ถวายภัตตาหารเพลแล้วนิมนต์พระบังสุกุลกระดูกของบรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้ว**ประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิต**

ประเพณีนี้เป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนคลองหอยโข่งที่เกี่ยวกับชีวิตของบุคคล ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งจะคล้ายๆ กับที่อื่นๆ ในภาคใต้ ดังนี้

3.1 ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด

3.1.1 ประเพณีการเกิด

การตั้งครรภ์ มีความเชื่อว่าการเกิดเป็นการปฏิสนธิของชีวิตใหม่ซึ่งมารดาจะตั้งครรภ์ได้ต้องมี การจุติของวิญญาณ ซึ่งจะบอกเหตุให้รู้ด้วยปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น ดาวตก (ผีพุ่งไต้) การนิมิตฝัน เป็นต้น เมื่อ ตั้งครรภ์แล้วมักมีอาการแพ้ท้องอยากกินของแปลกๆ เช่น อยากกินดินเชื่อว่าเด็กที่เข้าท้องมาจากภูมิต่ำ อยากกิน ของหอมหรือของหายากเชื่อว่าเด็กที่เข้าท้องมาจากภูมิสูง เป็นต้น และจะต้องดูแลรักษาครรภ์ มีข้อห้ามและข้อ ปฏิบัติหลายอย่าง เช่น งดเว้นอาหารรสจัด ไม่ไปเผาศพเพราะเชื่อว่าจะถูกวิญญาณรังควาน เป็นต้น

การฝากครรภ์ หญิงมีครรภ์จะต้องฝากครรภ์กับหมอตำแย โดยท้องแรกจะฝากเมื่อท้องครบ 7 เดือน โดยการเตรียมข้าวเหนียว 1 ขัน หมาก 3 ผล พลู 1 คำ เทียน 1 เล่ม และมะพร้าวห้าว 1 ผล เพื่อบูชาครู หมอของหมอตำแย หมอตำแยจะตรวจครรภ์เพื่อดูแลสุขภาพของแม่และเด็ก เรียกว่า “คัดท้อง”

การทำคลอดและการอยู่ไฟ เมื่อถึงกำหนดคลอดหมดตำแยจะ “ตั้งราด” เพื่อเชิญครูหมอตายาย ให้มาช่วยเหลือการคลอดให้เป็นไปด้วยความปลอดภัย การตั้งราดจะใช้กระสอบเล็กๆ จำนวน 3 ใบ (สานด้วย ใบเตยหรือกระจูด) เรียกว่า “สอบราด” แต่ละใบใส่เครื่องบูชาด้วย ข้าวสาร 1 กำมือ ด้ายขาว 3 ริ้ว หมากพลู 3 คำ เงินเหรียญ เทียน 1 เล่ม วางไว้เหนือศีรษะของหญิงที่คลอด เมื่อเด็กคลอดแล้วหมอตำแยจะใช้ผ้าอ้อมควัก เสมหะและน้ำต่างๆ ที่อยู่ไปจนครบ 7 วัน ก็จะเลิกไปเรียกว่า “ออกไฟ” หรือ “ผลักก้อนเส้า” หมอตำแยจะทำพิธี “บัตราด”

ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดนี้ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน แต่ในปัจจุบันจะไม่มีแล้ว เพราะ ชาวบ้านส่วนใหญ่ต่างไปรับบริการบริการจากแพทย์แผนปัจจุบัน

3.2 ประเพณีการแต่งงาน

ประเพณีการแต่งงานแต่เดิมเรียกว่า “ไหว้เมีย” หรือ “กินเหนียว” เมื่อหนุ่มสาวชอบพอกันหรือ ผู้ใหญ่ฝ่ายชายเห็นชอบว่า ชายหญิงคู่นั้นเหมาะสมและคู่ควรกันก็จะส่งผู้เฒ่าไปติดต่อทาบทามฝ่ายหญิง เรียกว่า “การไปแยบ”

การไปแยบ คือ การไปบอกกล่าวฝ่ายหญิงว่าจะตกลงหรือไม่ ในการไปนี้จะนำหมากพลูหรือขนม พอเป็นพิธี เมื่อตกลงแล้วก็อาจจะมีการดูดวงชะตาทั้งสองฝ่ายว่าจะต้องกันหรือไม่ ซึ่งเรียกว่า “บุรณ” หรือ “นาค สมพงศ์” หากไม่ต้องกันก็อาจจะนัดวันสู่ขอใหม่

การไปขอ หรือไปหมั้น เมื่อตกลงกันแล้ว ฝ่ายชายจะหาฤกษ์ไปสู่ขอโดยจัดขันหมาก 3 ขัน หรือ แล้วแต่จะตกลงกัน ทางฝ่ายหญิงก็จะตักสินสอดทองหมั้น และกำหนดวันไหว้หรือวันแต่งงาน ปกตินิยมแต่งใน เดือนยี่ เดือน 3 เดือน 4 เดือน 6 เดือน 7 เดือน 9 เดือน 11 และเดือน 12 ไม่นิยมแต่งเดือนอ้าย เดือน 8 และ เดือน 5 วันที่ห้ามแต่งงาน คือวันพุธ วันเสาร์ วันอังคาร

การฝากเหมรหรือ ฝากบำเรอ หรือการเฝ้าไต้หนั่ง คือ การที่ฝ่ายชายไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง ช่วยทำงานทำการต่างๆ หรืออาจจะสร้างเรือนหอ หรือเพื่อดูแลอุปนิสัยใจคอซึ่งกันและกัน ฝ่ายหญิงก็ต้องไปเอาใจปรนนิบัติฝ่ายชาย เช่น ทำอาหารจัดสำรับกับข้าว เป็นต้น

การแต่งงาน ทั้งสองฝ่ายจะบอกญาติพี่น้องและแขกเหรื่อ เพื่อเข้าร่วมงานแต่งงานมารับประทานอาหารและข้าวเหนียว “กินเหนียว” ฝ่ายชายจะเรียก “เจ้าบ่าว” ฝ่ายหญิงจะเรียก “เจ้าสาว”

การจัดเตรียมขันหมากในวันแต่งงาน ฝ่ายชายจะจัดขันหมาก 5, 15, 21 เงินหรือทอง เรียกว่า “เงินขันหมาก” โดย 3 ขันแรกถือเป็นขันหมากหลัก เรียกว่า ขันหมากหัว ขันหมากคอ ขันหมากคาง ส่วนขันหมากอื่นๆ เรียกว่าขันหมากรายเครื่อง ขันหมากมีเทียน แปะ ผ้าขาว 1 พับ เรียกว่า “ผ้าไหว้” และเงินตั้งแต่ 11 – 101 บาท ขันหมากรายมี ส้มโอ กล้วย อ้อย มะพร้าวอ่อน ฯลฯ สิ่งที่จะต้องมียกอย่างหนึ่งคือ “ไก่อักด้าม” คำว่า “ัก” หมายถึง เช่น คำว่า “ด้าม” หรือด้ามหมายถึงผีเรือน ไก่อักด้ามใช้เพื่อเซ่นไหว้ ปู ยา ตา ยาย หรือ ไหว้ ผีเรือน การทำไก่อักด้าม จะฆ่าไก่โดยไม่ให้เลือดออกเลยเอาหัวไก่ขีดไว้ใต้ปีกนำไปต้มให้สุก ที่ไก่อักด้ามจะมีแหวนสวมปากไก่เรียกว่า “ไก่อักปากทอง” นอกจากไก่อักแล้วยังมีเหล่าและของอื่นๆ ด้วย เพื่อเซ่นตายายแล้วเขาจะผ่าไก่ให้คนถือไปซีกหนึ่งฝ่ายเจ้าสาวเอาไว้ซีกหนึ่ง

เมื่อขบวนขันหมากถึงบ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าสาว จะประพรมน้ำพระพุทธมนต์ตามประเพณี เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงจะมีคนคอยกันเอาไว้ “หลักเจ้าบ่าว” เพื่อขอเงินขอเหล้าก่อนเจ้าบ่าวจะเข้าบ้านจะมีเด็กคอยล้างเท้าให้ เจ้าบ่าวให้รางวัลพอสมควร แล้วมีการเสี่ยงทายโดยจัดสิ่งของไว้ในถาด เช่น รวงข้าว มิดโกน หินลับมีด เงินทอง ให้เจ้าบ่าวเหยียบ เช่น เหยียบเงินจะมั่งมีศรีสุข เหยียบรวงข้าวจะทำมาหากินได้ดี เหยียบหินแสดงถึงความหนักแน่น เหยียบมีดแสดงถึงความฉลาดแหลมคม จากนั้นจะมีผู้สูงอายุ (หญิง) ฝ่ายเจ้าสาวมาจูงเจ้าบ่าวขึ้นเรือน ก็จะต้องกราบพระพุทธรูปและหมอน 3 ครั้ง บนหมอนมีหมาก 3 คำ กราบครั้งแรกเอามือปิดหมากคำข้างซ้าย กราบครั้งที่ 2 เอามือซ้ายปิดหมากคำทางขวา ครั้งที่ 3 จับหมากคำที่เหลือเหยียดไปข้างหลัง และมีเงินเหรียญตั้งอยู่บนหมอน 1 เหรียญ เงินนี้เจ้าบ่าวจะรักษาไว้เป็นเงินกันถูง ต่อจากนั้นทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวออกพบญาติของทั้งสองฝ่าย แล้วรับประทานอาหารร่วมกัน

การเรียงสาดเรียงหมอน คือ การปูที่นอนซึ่งเป็นพิธีกรรมมาแต่โบราณต้องหาฤกษ์วันด้วย พิธีนี้อาจทำที่บ้านเจ้าสาวหรือที่เรือนหอ โดยจัดห้องนอนไว้ให้คู่บ่าวสาวแต่ต้องให้ผู้ใหญ่ที่แต่งงานอยู่กินกันมาด้วยความสุขเป็นตัวอย่างในการครองเรือนเป็นผู้ปูที่นอนให้และจะเป็นผู้ขึ้นนอนเอาฤกษ์ แล้วให้คู่บ่าวสาวขึ้นนอน ผู้ใหญ่ที่มาทำพิธีจะอบรมสั่งสอนวิธีครองเรือนและอวยพรให้ ผู้ใหญ่จะถือขันน้ำวางไว้ระหว่างคู่บ่าวสาว 1 ขัน และห้ามมิให้ยก หรือถูกขันน้ำจนกว่าจะครบ 3 คืน ประเพณีการแต่งงานในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากแล้ว

3.3 ประเพณีการตาย

ประเพณีเกี่ยวกับการตาย มีความเชื่อว่าการตายเป็นเรื่องของวิญญาณที่ละทิ้งร่างกายเดิมเพื่อไปจุติในภพใหม่หากผู้ตายทำกรรมดีก็จะไปสู่สุคติภพ หากทำกรรมชั่ววิญญาณจะวนเวียนไม่สามารถไปภพใดได้ ประเพณีเกี่ยวกับการตายมีพิธีกรรมและขั้นตอนดังนี้

3.3.1 การบังสุกุลเป็น หรือการจำเริญอายุ เมื่อมีคนป่วยหนัก ซึ่งมักจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ ญาติจะนิมนต์พระสงฆ์ 5 รูป หรือ 7 รูป มาเจริญพระพุทธมนต์ เรียกว่า “การบังสุกุลเป็น” เป็นการทำบุญให้ผู้ป่วยเห็นก่อนสิ้นใจ แต่บางรายก็หายป่วยเป็นปกติถือว่าเป็นการ “การต่ออายุ” หรือ “การจำเริญอายุ”

3.3.2 การอาบนํ้าศพ โดยเอาขมิ้นกับดินเหนียวตำเคล้า ให้เข้ากันแล้วเอานํ้าร้อน นํ้าเย็น นํ้ามะพร้าวผสมเพื่ออาบชำระศพให้สะอาด หรือนำขมิ้นทาศพเพื่อเป็นการดับกลิ่นและฆ่าเชื้อโรค การเอาขมิ้นผสมกับดินเหนียว นํ้าร้อน นํ้าเย็น และนํ้ามะพร้าวนั้น เพื่อแทน 4 ธาตุ คือ ดิน นํ้า ลม ไฟ ถือเป็นปริศนาธรรม

3.3.3 การแต่งศพ เมื่ออาบน้ำศพเสร็จแล้วจะยกศพให้นั่งเงยหน้าขึ้น ใช้นิ้วออกซ้ายทำเป็นกรวยกรองน้ำผึ้งรวง หรือน้ำตาลเหลวผสมการบูรลงไปในท้องมากๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ศพเน่าเร็ว แล้วจึงแต่งศพด้วยการหิวนมให้ปรกลงมาทางด้านหน้า หัวที่ใช้แล้วหักทิ้งใส่ในโรงศพ จากนั้นจึงนุ่งห่มให้ศพด้วยชุดที่ผู้ตายชอบใช้เมื่อยังมีชีวิตอยู่

3.3.4 การผูกศพและตราสังข์ เมื่อแต่งศพเรียบร้อยแล้วก็เอาด้ายขาวผูก กรองมือ กรองเท้า แล้วโยงไปผูกไว้ที่คอ ความหมายว่าคนมีบ่วง 3 บ่วง คือ ปุโต คีเว (บุตร คือ บ่วงผูกคอ) ธนัง ปาเท (ทรัพย์ คือ บ่วงผูกเท้า) ภริยา หัตถะ (ภรรยา คือ บ่วงผูกมือ) บ่วงทั้ง 3 บ่วงนี้จะเป็นสิ่งผูกมัดคนเมื่อยังมีชีวิตอยู่ แล้วเอาดอกไม้ธูปเทียน ของหมากพลู ใส่ในมือผู้ตาย ซึ่งจัดให้ประสานกันประหนึ่ง ประนมมืออันแสดงถึงความ เป็นพุทธศาสนิกชน และมักเอาเหรียญหรือเงินทอง ใส่ในปากผู้ตายเพราะเชื่อว่าจะได้นำไปใช้ในภพหน้า แล้วใช้ใบพลูปิดหน้าศพ จากนั้นจึงเอาผ้าขาวห่อศพ ให้มิดชิดหลายๆ ชั้น ใช้นิ้วขาวมัดตราสังข์เป็นเปลาะๆ ให้แน่นตั้งแต่หัวจรดเท้าแล้วนำไปใส่โลงให้นอนหงาย

3.3.5 การทำโลง โลงศพทำด้วยไม้ ข้างในมีไม้รอตตั้งขวางโลงไว้ 4 อัน เรียกว่า “ไม้ก้านตอง” หรือ “ไม้ข้ามเล” ใช้ไม้ฟาก 7 ซี่ วางบนไม้รอต ฟาก 7 ซี่ นั้นต้องถักเชือก 3 แห่ง ให้ไปทางเดียวกัน ไม้ให้กลับไปกลับมา ซึ่งหมายถึงการข้ามแล้วพ้นจะไม่กลับมาอีก ครั้นเอาศพลงโลงเรียบร้อยแล้วนิมนต์พระมาสวดพระอภิธรรม 1 เที่ยงเรียกว่า “การสวดหน้าศพ” หรือ “สวดหน้าไม้”

3.3.6 การตั้งศพ สวดศพ ที่ตั้งศพมีฐานวางศพ 2 – 3 ชั้น ส่วนใหญ่นิยมจัดให้ศพหันศีรษะไปทางทิศตะวันตก จัดโต๊ะหมู่บูชาที่พระสงฆ์นั่งสวดพระอภิธรรมและที่แสดงธรรมเทศนาอยู่ในที่อันสมควร การตั้งศพโดยมากเป็น 3 วัน หรือ 7 วัน ตลอดเวลาที่ตั้งศพบำเพ็ญกุศลอยู่นั้น จะมีการตั้งอาหาร ข้าว น้ำ ให้ศพกินวันละ 2 เวลา บางรายมีการเคาะโลงศพ บอกให้กินด้วย

3.3.7 การประโคมงานศพ สมัยก่อนนิยมใช้วง “กาหลอ” แต่ปัจจุบันไม่นิยมแล้ว

3.3.8 วันเผาศพ การเผาศพจะถือวันขึ้นแรมเป็นสำคัญ คือ ข้างขึ้นห้ามเผาวันคี่ ข้างแรมห้ามเผาวันคู่ หากเผาตามวันที่ห้ามถือว่าเป็น “วันผีหามคน” หากเผาตรงวันที่ไม่ห้ามถือว่าเป็น “วันคนหามผี” แม้จะตรงกับวันพระหรือวันอาทิตย์ วันศุกร์หรือวันไหนๆ ก็ไม่ห้าม

3.3.9 การนำศพไปเผา เวลาจะนำศพออกจากบ้านต้องทำ “ประตุพราง” คือ เอาไม้สี่อันทำเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าทาบไว้ที่ประตูเรือนข้างนอกที่จะนำศพออกไป ประตูนี้นี้นำศพออกไปแล้วให้เอาออกทิ้งเสีย และต้องมีนำพระศพ เรียกว่า “พระเบิกทาง” เดินหรือนั่งรถนำศพไป เมื่อนำศพถึงป่าช้าแล้ว จะหามศพเวียนที่เผา เป็นอุตราวรรณ 3 รอบ (ตรงข้ามกับเวียนทักษิณาวรรตในพิธีมงคล) จะหามศพเวียนที่เผาหันศีรษะไปทางทิศตะวันตก

3.3.10 ที่เผาศพ สมัยก่อนไม่มีเชิงตะกอนถาวรที่เผาศพทำโดยปักเสาขึ้น 4 ต้น มีเพดานด้านบน เรียกว่า “สามสร้าง” หรือ “สามสร้าง” เป็นปริศนาธรรม คือ เสาทั้ง 3 เสาแทน “การสร้าง” ภพ และชาติ ส่วนที่ 4 เป็นเสาพิเศษที่ให้หลุดพ้นจากการสร้างกล่าวคือ เสาที่ 1 หมายถึงกิเลสต้นหา อุปทาน เสาที่ 2 ได้แก่ (การกระทำ) เสาที่ 3 ได้แก่วิบาก (ผลของกรรม) ส่วนเสาที่ 4 หมายถึงเอวพระนิพาน คือ ผู้ที่หมดกิเลสต้นหา ลอยบุญลอยบาปไปแล้วเป็นอภัยภูตกรรม เป็นการสิ้นภพสิ้นชาติไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป

3.3.11 การขอขมาเจ้าป่าช้า ลูกหลานคนสุดท้ายต้อง นำเครื่องสังเวยเจ้าเปรว คือ ยายกาลิ ตากาลา เครื่องสังเวยนี้เรียกว่า “ข้าวบอก” เพื่อใช้บอกกล่าวประกอบด้วย ข้าวปากหม้อ ปลาหมึกหัวมีหาง สตางค์เล็กๆ น้อยๆ ใส่ถ้วย เมื่อถึงป่าช้าก็วางไว้ข้างโลงศพเวลาเผาศพให้วางไว้บนเชิงตะกอนหรือบนกองฟืน

3.3.12 การกราบไหว้ขมาศพ ต้องเอาฝ่ามือออกข้างนอกเอาหลังมือประกบกัน แต่ปัจจุบันเคารพกันแบบธรรมดา

3.3.13 การประชุมเพลิง เมื่อประชุมเพลิงมิให้จุดไฟต่อจากคนอื่น ไฟนี้หมายถึง ราคะ โทสะ โมหะ เป็นไฟที่ไม่พึงไปต่อจากใครมาสู่ตน เมื่อไปเริ่มติดลูกกลามจะใช้ผ้าที่ปิดฝาโลงขัดข้ามยกเปลวไฟกลับไปกลับมา 3 ครั้ง หมายถึง ไฟ 3 กอง คือ ราคะ โทสะ โมหะ นั้นอาจหลีกข้ามได้

3.3.14 การดับธาตุ รุ่งขึ้นถัดจากวันเผาศพ ตั้งแต่เช้ามือเจ้าภาพจะไปเก็บอัฐิโดยเอากระดุมมาจัดวางไว้ตามที่ เช่น กระดุมหัววางไว้ทางหัว การจัดวางเช่นนี้เรียกว่า “ดับธาตุ” ต่อจากนั้นเจ้าภาพจะเอาเงินสลึงหรือ 2 สลึง โปรงลงที่เถาถ่านกระดุม และรดน้ำอบไทย 1 ขวด ตัดกิ่งไม้มาวางทับกันเป็นอัน เอาผ้างามๆ คลุมไว้เพื่อจะได้ทอดผ้าบังสุกุลแล้วจักวางที่บูชาพระ ดอกไม้ ธูป เทียน ไว้ทางหัว เมื่อพระชกผ้าบังสุกุลแล้ว ก็เลิกผ้าและกิ่งไม้ออก กลับแปรเถาถ่านเสียใหม่ คือ ให้หันหัวกลับไปทางทิศตะวันออกเรียกว่า “หลบธาตุ” จากนั้นก็เก็บกระดุมห่อไว้ส่วนหนึ่ง ส่วนอังคารที่เหลือก็ห่อผ้าขาวไว้เศษเงินที่ค้อยเข้าได้ก็เก็บเอาไว้ถือว่า เป็นทรัพย์ของผู้ตายที่ให้ เป็นครั้งสุดท้ายไว้เป็นขวัญถุง อังคารส่วนที่เหลือจะฝังไว้ในป่าช้าหรือเอาไปลอยทะเล ลอยแม่น้ำก็ได้

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือประเพณีการจัดทำศพที่ถูกตั้งแบบโบราณ ส่วนปัจจุบันได้รับเอาประเพณีของภาคกลางมาบ้างแต่ก็ไม่มากนัก

3. ประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านของอำเภอคลองหอยโข่ง มีดังนี้

4.1 หนังตะลุง เป็นการละเล่นที่มีมาแต่โบราณ โดยได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียผ่านมาทางชาวแต้จะเป็นในสมัยไหนยังไม่แน่ชัด หนังตะลุงมีองค์ประกอบดังนี้

4.1.1 คณะหนังตะลุง ประกอบด้วยนายหนัง 1 คน และลูกคู่ประมาณ 5- 8 คน นายหนังตะลุงจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ คือ เสียงดี มีปฏิภาณในการขับกลอนสด สามารถทำได้หลายเสียง เช่น เสียงนาง เสียงชาย เสียงยักษ์ เสียงรูปตลก ฯลฯ มีความรอบรู้ในธรรมะ กฎหมาย สภาพเศรษฐกิจสังคม

4.1.2 ดนตรี ประกอบด้วย ทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง ปี่ ซอ ปัจจุบันมีการใช้เครื่องดนตรีสากล เช่น กีตาร์ ออแกน เข้าไปผสมด้วย

4.1.3 โรงและอุปกรณ์ โรงหนังตะลุงมีเสา 4 เสา ยกพื้นสูงประมาณ 1.75 เมตร ด้านหน้ากว้างประมาณ 4-5 เมตร ด้านข้าง 3-4 เมตร มีไม้ค้ำยันตรงกลางทั้งด้านหน้าและด้านหลัง แต่ปัจจุบันมีโรงหนังตะลุงสำเร็จรูปเป็นโครงเหล็ก สามารถติดตั้งง่าย อุปกรณ์ภายในโรงมีหยวกสำหรับปักรูปหนังตะลุงที่ใช้แสดงยาวประมาณ 3 เมตร วางหน้าโรง และหยวกยาวประมาณ 2 เมตร วางด้านข้างโรงสำหรับรูปที่เตรียมไว้แสดง มีไฟใช้สำหรับแสดง 1 ดวง หน้าโรงจึงจอผ้าขาว

4.1.4 รูปหนัง แกะด้วยหนังวัว คณะหนึ่งๆ มีรูปหนังประมาณ 150 - 200 ตัว รูปที่ต้องมีได้แก่ ฤๅษี พระอิศวร พระอินทร์ ปรายหน้าบท เจ้าเมือง พระ นาง ยักษ์ผู้ ยักษ์เมีย ตัวตลก นอกจากนั้นเป็นรูปเบ็ดเตล็ด เช่น สัตว์ต่างๆ ต้นไม้ ภูเขา อาวุธ เป็นต้น

4.1.5 การเล่นหนังตะลุง มี 2 ลักษณะ คือ เล่นเพื่อความบันเทิง และเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม (แก้บนหรือแก้เหมราย) ขนมนิยมในการเล่นนั้นเป็นขั้นตอนดังนี้

- เบิกโรง เมื่อคณะหนังตะลุงพร้อมแล้วก็ทำพิธีเบิกโรงเพื่อขอความคุ้มครองจากพระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา

- โหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรีล้วนๆ เพื่อเรียกคนดู ให้นายหนังเตรียมพร้อม

- ออกลิ้งหัวคำ คือ ออกลิ้งขาว ลิ้งดำ ต่อสู้กัน แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว

- ออกฤๅษี ฤๅษีเป็นรูปครุ บทสวดการออกฤๅษีก็เพื่อปัดเป่าเสนียดจัญไรต่างๆ และหนังตะลุงส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ฉะนั้นบทฤๅษีเริ่มต้นด้วย นะโม 3 จบ ต่อด้วยบทสักระบายด้วยธรรมสาร

- ออกรูปณะ คือ รูปพระรามรบพศัณธุ์ หรือ ไม่ก็รูปนางระบำแต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว

- ออกรูปพระอิศวร คือ รูปที่แทนครุอีกองค์หนึ่ง
- ออกรูปปรายหน้าบท เป็นรูปแทนนายหนังตะลุง บทกลอนที่ใช้และการออกรูปปรายหน้าบทจะเป็นการบูชา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เทวดา บิดา มารดา ครูอาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือ เป็นต้น
- ออกรูปบอกเรื่อง นายหนังส่วนใหญ่ใช้รูปไอ้ขวัญเมืองถือเป็นตัวแทนนายหนัง เช่นเดียวกับปรายหน้าบท การออกรูปบอกเรื่องไม่มีการขับบท นายหนังจะปรารภถึงเหตุที่มาแสดงแจ้งให้ผู้ชมทราบว่าจะแสดงเรื่องอะไร และกล่าวอวยพรผู้ชม
- ตั้งเมือง เป็นการออกแบบรูปเจ้าเมืองและมเหสี แล้วดำเนินเรื่องไปตามเนื้อเรื่องที่นายหนังได้แต่งไว้จนหมดเวลาการแสดง

4.1.6 หนังตะลุงในอำเภอคลองหอยโข่ง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีหนังตะลุงหลายคณะ คือ หนังทิม อนุชาญ หนังชำ ศ.คลังย่านยาว หนังนิล ศ.คลังย่านยาว หนังนำ เพชรพันธ์ หนังปรกรณ์ ไชยรัตน์ หนังปลื้ม อุไรวงศ์ หนังสวงศ์ แก้วสมบูรณ์ หนังแก้ว สุวรรณกาญจน์ หนังสงวนน้อย ศ.อ่วม หนังล้อม นวลรักษ์ หนังดิเรก ขาวจันทร์ หนังวินัย แก้วนิล หนังเฉลิมเกียรติ เถาวิล หนังเสริม ทองคะโชค หนังพิชัยยุทธ สังข์รัตน์ หนังเสริม เกื้อคลัง หนังเดชา สุนทรรัตน์ หนังจรัญญา ราชศิลป์ หนังนครินทร์ ชาทอง หนังเทียน หนังแจ้ง หนังเอี่ยม หนังประสิทธิ์ หนังพร้อมย่อย หนังพร้อม ปลักไซ ฯลฯ

แม้ว่าการแสดงหนังตะลุงจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นหนังตะลุง เช่น การขับกลอน แสดงให้เห็นถึงปราชญ์พื้นฐาน บทเจรจา ยังให้คุณธรรมและจริยธรรมแก่คนดู บางครั้งก็ให้ความรู้ทางการเมืองและการศึกษาแก่คนดู เชื่อว่าหนังตะลุงคงจะอยู่คู่กับอำเภอคลองหอยโข่งต่อไปเพราะหนังนครินทร์ ชาทอง ได้จัดโครงการหนังตะลุงศึกษาขึ้นที่โรงเรียนวัดเลียบและได้ขยายผลต่อไปยังโรงเรียนต่าง ๆ อีกหลายโรงทำให้นักเรียนที่สนใจเข้าร่วมเรียนวิชาหนังตะลุง จนทำให้เยาวชนในอำเภอคลองหอยโข่งได้เรียนรู้มีความรัก และหวงแหนหนังตะลุงมากยิ่งขึ้น

4.2 โนรา หรือมโนราห์ เป็นการละเล่นพื้นเมือง ที่สืบทอดกันมานานและนิยมกันแพร่หลายในภาคใต้ เป็นการละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ บางส่วนเล่นเป็นเรื่อง และบางโอกาสมีบางส่วนแสดงตามคติความเชื่อที่เป็นพิธีกรรม โนราคณะหนึ่งจะประกอบด้วยนายโรง หรือโนราใหญ่ นางรำ บางคณะอาจมีนางรำรุ่นเล็กเรียกว่าหัวจุกโนรา ตัวตลกหรือนายพรานจะสวมหน้ากาก (หัวพราน) และลูกคู่ ซึ่งทำหน้าที่เล่นเครื่องดนตรีประกอบการแสดง ได้แก่ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง กรับยาวหรือแกระ และปี่ชวา เครื่องแต่งกายของโนราประกอบด้วยเทริด เครื่องลูกปิด เหน่ง ชับทรวง หางหงส์ ผ้านุ่ง เหน็บ เพลา หน้าผ้า ผ้าน้อย กำไล และเล็บปัจจุบันโนรามี 2 ประเภทคือ

4.2.1 โนราโรงครู หรือโนรालงครู เป็นการแสดงเพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นโนรา (ตายาย หรือตาหลวง) มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพื่อความมีสวัสดิมงคลแก่ครอบครัว หรือ แก่บ้าน โนราโรงครูจะตั้งบนพื้นดินไม่ยกพื้น นิยมเข้าโรงในวันพุธตอนเย็น และจะส่งตายายหรือลาโรงในวันเสาร์ โนราโรงครู ในอำเภอคลองหอยโข่งมีหลายคณะ เช่น โนราเรียง โนราเชียง โนราจรัญ โนราน้อย โนรายาน โนรามิ่ง โนราอิม โนราลอย โนราอำ โนราจุ้ยถ้อง โนราเติมน้อย โนราพิน โนราเคียง โนราคลัง โนราอุทัย โนราเจื่อน พรานชุม พรานคล้อย และแต่ละคณะยังมีนางรำและฝึกสอนหัวจุก โนราอีกหลายคน

4.2.2 โนราเพื่อความบันเทิง เป็นโนราที่ประยุกต์เปลี่ยนแปลงไปจากโนราโบราณ คือผสมเครื่องดนตรีสมัยใหม่ เล่นแสงสี ร้องเพลงลูกทุ่ง ออกหางเครื่องให้ดูตื่นตันทึ่งวาบวาทครึกครื้นตาจมองไม่ออกว่าเป็นโนรา โนราประเภทนี้ไม่มีในอำเภอคลองหอยโข่ง

โนรานิยมแสดงในงานนักขัตฤกษ์หรืองานมงคล งานวัด งานกำนันต่าง ๆ แสดงได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

4.3 โตะคริม หรือนายมนต์ ลิมนต์ เป็นการละเล่นบูชาครูหมอตายาย เพื่อเข้าทรงรักษา การเจ็บป่วยเนื่องจากตายายทำโทษ ตายายโตะคริมเรียกว่า “ตายายผีเรียก” ปกติโตะคริม จะไม่เล่นในโอกาสอื่น นอกจากเพื่อขับไล่ผีให้ผู้ป่วย จะเล่นกัน 3 วัน 3 คืน เข้าโรงวันพุธเล็กวันศุกร์ ในคลองหอยโข่งมีคณะโตะคริม หลายคณะ เช่น คณะนายเทือน คณะตาเกลื่อน ฯลฯ

4.4 เพลงบอก เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่นิยมเล่นเพื่อเป็นการบอกกล่าวป่าวร้องให้ชาวบ้านได้ทราบเป็นเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ แต่บางคนบอกว่าเพลงบอกกร่อนมาจากเพลงกระบอก

เพลงกระบอกคณะหนึ่ง ๆ มีแม่เพลง 1 คน และลูกคู่ 3-4 คน มีฉิ่งเป็นดนตรีประกอบเพียงอย่างเดียว แม่เพลงมักจะเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด และเก่งในบทกลอน เท่าที่พบเห็นนายหนังตะลุงและนายหนังโนรา จะมีความสามารถในการว่าเพลงบอกด้วย ในอำเภอคลองหอยโข่งมีเพลงบอกหลงเหลืออยู่ไม่มากเท่าใดนักที่มีอยู่ได้แก่ คณะของหนังหล่อม นวลรักษ์

4.5 การละเล่นของเด็ก เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ทำให้ชีวิตสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในอำเภอคลองหอยโข่ง มีการละเล่นของเด็กหลายอย่าง

4.5.1 ประเภทเสียงทายคัศออก เช่น จับไม้สั้นไม้ยาว โยนหัวโยนก้อน ฯลฯ

4.5.2 ประเภทไล่จับ เช่น เล่นผีเข้าขวิด ลิงชิงเสา วิ่งอ้อมเสา เสือกินวัว เข้ ตีไข่ ตีเสียงตีแซด ฯลฯ

4.5.3 ประเภทอื่น เช่น ชัตราว ชัตรพรก หอยบอล ยิงราว ยิงยางวง เป่ากบ ลูกข่าง เรือบิน เตย กาฟักไข่ หลากขุม ฯลฯ

4.6 การละเล่นของผู้ใหญ่ เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่นิยมเล่นกันในท้องถิ่น และมักจะมีการพนันเข้ามาปะปนด้วยเพื่อความสนุกสนาน แต่บางครั้งก็ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตัวเองและครอบครัว เช่น

4.6.1 ขนไก่ มีอยู่เกือบทุกตำบลของคลองหอยโข่งและมักจะมีการพนันปะปนรวมอยู่ด้วย

4.6.2 ขนวัว นิยมเล่นกันหลายท้องที่ส่วนมากวัวที่เลี้ยงในตำบลคลองหอยโข่ง และส่งวัวไปชนตามบ่อนต่างอำเภอ ขณะที่สมัยก่อนคลองหอยโข่งไม่มีบ่อนวัวชนที่ถูกต้องตามกฎหมาย

การขนวัว เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ที่เข้มข้น มุทะลุ ดุดัน ถึงเลือดถึงเนื้อของชาวปักษ์ใต้ ก็ไม่มีอะไรเกินไปเสียยิ่งกว่าการขนวัว โดยการนำเอาวัวที่เจ้าของนำมาเปรียบเทียบขนาดกัน นำมาทำการชนกันเพื่อการพนันและสนุกสนาน นับเป็นที่นิยมของชาวไทยและต่างชาติ เป็นอย่างมาก ใน ปัจจุบันตำบลคลองหอยโข่งยังมีผู้นิยมเล่น ขนวัว กันเป็นอาชีพ เพราะมีบ่อนวัวชนในอำเภอคลองหอยโข่ง ที่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ อีกอาชีพหนึ่ง ในปัจจุบัน

4.6.3 ปลากัด หรือ ขบปลา หมายถึงการนำเอาปลาชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “ปลากัด” มาต่อสู้ด้วยการให้ปลากันทั้ง 2 ฝ่ายกัดกัน ปลากัดเป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งเป็นปลาขนาดเล็ก มีลำตัวยาว หัวแหลม ท้ายแหลม ว่ายน้ำได้คล่องแคล่ว ว่องไว ปลากัดมีครีบทตามลำตัวหลายแห่ง ครีบเหล่านี้ คลี่กางหุบและพับได้ และยังมีเกร็ดปกคลุมทั่วทั้งตัว กับทั้งยังมีเมือกหุ้มห่อผิวหนังด้วย ปลากัดตัวผู้จะมีรูปร่างสีสันทันสวยงามกว่าตัวเมีย และที่สำคัญที่สุดคือ ปลาชนิดนี้ นิยชอบกัดกัน จึงได้เรียกชื่อตามนิสัย และพฤติกรรมของมันว่า “ปลากัด”

ปลากัดเดิมมีที่อยู่ตามทุ่งนาหรือตามพรตที่น้ำท่วมถึง คนไปช้อนหรือ “ส้อน” เอามาใส่ขวดเลี้ยงไว้ โดยให้กินอาหารมื่อเดียวต่อวันหรือให้กินลูกน้ำเพียงพอมันเท่านั้น เมื่อเลี้ยงได้สมบูรณ์เต็มที่แล้วก็จะนำปลาไปกัดกันแต่เดิมการกัดปลาเป็นเพื่อความบันเทิงของคนชนบท ต่อมากลายเป็นการพนันขึ้นต่อกัน ปลากัดจึงกลายเป็นที่รู้จักกันดีในสังคมเกือบทุกแห่ง แต่เป็นที่น่าเสียดายปลากัดที่มีอยู่ตามธรรมชาติถูกทำลายด้วยมือ

ของมนุษย์เอง คือการฉีดยาปราบศัตรูพืชหรือสารเคมีที่ใช้กำจัด ศัตรูพืชพร้อมกับเป็นการทำลายปลากัดและปลา เล็กปลาน้อยไปพร้อมๆกัน ปลากัดเป็นที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน ในตำบลคลองหอยโข่ง ปัจจุบันก็ ยังมีให้เห็นอยู่บ้าง หรือจะเลี้ยงไว้ดูเพื่อความเพลิดเพลินใจ สวยงาม

4.6.4 ว่าว เล่นได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ใช้เล่นเพื่อความสนุกสนานและเพลิดเพลิน เรียกชื่อตามรูปว่าวที่ทำขึ้น เช่น ว่าวกระบอก ว่าวเป่า ว่าวนก ว่าวควาย ว่าวจุฬา ว่าวคน ว่าวงู ว่าววงเดือน ฯลฯ ว่าวเป็นของเล่นชนิดหนึ่งที่ทำโครงด้วยไม้ไผ่เป็นรูปต่างๆหุ้มด้วยกระดาษแล้วใช้เชือกชักให้ตัวว่าวต้านลมทำให้เกิดมุมเฉียงกับกระแสลม ว่าวจึงลอยอยู่ได้ด้วยแรงต้านของกระแสลม การเล่นว่าวต้องมีคนส่งและคนชัก ในตำบล คลองหอยโข่งนิยมเล่นกันในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน หลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาแล้วหรือ ทุ่งกว้าง ต่างๆ ใน ปัจจุบันตำบลคลองหอยโข่งไม่มีทุ่งกว้างในการเล่นว่าว มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ การเล่นว่าวต้องหยุดเลิกไป ด้วยเหตุผลของการพัฒนา ต่างๆ

4.6.5 สะบ้า หรือ คนใต้เรียกว่า “บ้า” เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ ลักษณะเป็นเถาขนาดใหญ่ งอก ตามธรรมชาติในป่าใหญ่ที่ปกคลุมด้วยไม้สูง ผลของสะบ้าเป็นฝักแบบยาวคล้ายสะตอเมล็ดกลมแบนเรียงไปตาม ความยาวของฝักแต่ละฝักมีเมล็ดประมาณ 5 เม็ด เมล็ดเมื่ออ่อนมีความนิ่มเมื่อสุกจะเหนียวและแข็งคล้าย เขาควาย เส้นผ่าศูนย์กลางราว 3 เซนติเมตร

ชาวบ้านนำสะบ้ามาใช้ประโยชน์หลายอย่าง สมัยก่อนนำเอามาทุบให้ซ้า ฝัสดัด พอเหยวนำไปชุบน้ำขี้ไก่เกิดฟองใช้สระผมแก้รังแคและคันศีรษะบางท้องถิ่นนิยมนำไปพอกศีรษะให้กับศพโดย มีคิดว่า ถ้านำไปพอกศีรษะศพจะต้องตัดสะบ้าให้ขาดนำมาเป็นท่อน แต่ถ้านำมาสระผมคนเป็นต้องกะเทาะเอาเถา สะบ้าเพียงบางส่วนไม่ให้เถาขาด เถาสะบ้ายังใช้น้ำผสมยาอื่นกินแก้ไส้เลื่อน เยื่อในสะบ้ามีพิษเมา หมอแผนไทย นิยมนำมาฆ่าเชื้อโรค รักษาหิดกลากโดยตำเป็นผงผสมกับเถากลอยเล่นลม แล้วเคียน้ำมันมะพร้าวนำไปใช้ทา เมล็ดสะบ้าเผาไฟให้แดงเหมือนถ่านกำลังลุกโชนนำไปจุ่มในน้ำสะอาดทิ้งไว้ราว 2 ชั่วโมงกรองให้สะอาด ใช้สำหรับ เด็กเป็นตานขโมยดื่มก่อนนอนเพื่อขับพยาธิ ผลสะบ้าเปลือกแข็งและผิวเรียบ คนโบราณใช้ไม้ตอกส่วนที่แบนข้าง หนึ่งไม่ให้ทะลุทำเป็นแกนหมุน แล้วใช้มือผัดแกนให้หน้าผลสะบ้าอีกหน้าหนึ่งสัมผัสบนแผ่นสมุดข่อย เพื่อให้เกิด ความเรียบ ก่อนจะพับเป็นเล่มเพื่อใช้เขียนหนังสือ เถาสะบ้าฉีกเป็นเส้นเล็กๆ ใช้ผูกมัดสิ่งของสะบ้าเป็นกิฬา พื้นเมืองอย่างหนึ่งของภาคใต้ ในตำบลคลองหอยโข่งสมัยก่อนจะเล่นสะบ้ากันทั้งกลางวันและกลางคืน